

## DELAVSKA

## PRAVICA

## Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v sluca u praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 50, za četrt leta Din 150, za pol leta Din 300; za inozemstvo Din 70 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

## Ljudstvo.

Vse stranke, od najbolj konservativnih do skrajnih levičarjev, govore venomer o ljudstvu. Vse, kar delajo, pravijo, da je zaradi ljudstva in za ljudstvo. Poslušajmo, kaj pravi eden najbolj globokih Nemcev našega časa, katolik, rajni Julius Langbehn, o tem vprašanju. Tako piše:

»Največje zlo našega časa je, da so tako zvani izobraženci, pa naj bodo liberalci ali socialisti, izgubili stik z ljudstvom. Naša največja naloga je, da zopet najdemo zvezo z ljudsko dušo. To pa se ne doseže z ustanavljanjem novih organizacij in društev, to se more zgoditi samo po apostolski delavnosti sredi med njim v njegovem vsakdanjem neposrednem življenju.

Najprej je treba ohraniti zdrave naravne gone in nagone ljudstva. Ljudstvo ne kritikuje vsega, ne dvomi o vsem, se nemirno ne lovi zdaj za eno skrajnostjo zdaj za drugo, ne gleda sveta skozi očala raznih nazorov in programov, ampak sledi svojemu prirojenemu zdravemu čustvu, svojemu neposrednemu vpogledu v stvari in se da voditi od svojega dobrega nosu, kakor pravimo. Ono takoj loči resnično od potvorjenega in če se resnice oklene, se je drži z neomajno zvestobo.

Meni ni mar za današnjega napoln izobraženci in pa za celo kopico izobraženih ošabnežev: ti so že izgubljeni. Smili se mi pa ljudstvo, ki ga skušajo izkvariti. Gorje vasi in pa delavskemu predmestju, kamor prodira strupeni dihi naše lažikulture! Ta vzame ljudstvu njegove molitve, njegove pesmi in njegove zdrave šale. Da mu zato svoje revolucionarne ideje, ki so pa popolnoma negativne. Naša »izobrazba« izganja iz ljudstva vse izvirno in organsko življenje. Spomnite se, kakšno kulturo pa je učil palestinskega kmetiča, ribčiča, dninarja Jezus Kristus! On je ljubil ljudstvo in otroke. Ljudstvo je otroško, naivno in raste naravno iz sebe, iz svoje moči. Obenem se čisto instinktivno brani proti zlim vplivom od zunaj po svojih izrekih, ki so pristna, iz narave same izraščena resnica.

Celo v Berlinu, najbolj izkvarjenem vlemestu sveta, najdemo v tako zvanih »nižjih slojih«, to se pravi med revnimi in preprostimi ljudmi, toliko dobrote, prijaznosti in pristnosti kakor v nobenem salonu — ne med diplomati ne med politikali ali ljudskimi tribuni in govorniki ali pa na čajankah novopečenih bogatinov in bogatin.

Dninar, če je pošten in skromen, mi je ljubši od, recimo, dvornega svetnika, četudi bi ta imel iste dobre lastnosti. To pa zato, ker je preprost človek bližji naravi in otroštvu, to je kraljestvu božjemu. Da se more »višje izobraženi« v svojem človeškem zadržanju vseskozi prilagoditi ljudstvu, to je temeljna resnica, temeljni nauk krščanstva.

Pot v pekel vodi često skozi učenjaško sobo, pot v nebesa pa vedno skozi betlehemski hlev. Po tej poti moramo pa enkrat začeti hoditi v resnici! Naša naloga je: gladujoče in žejno ljudstvo nasititi — najprej čisto dobesedno in telesno. Kajti večino ljudi je mogoče pridobiti za nebeske reči šele, če jim zasiguramo človeka dostojen, čeprav skromen položaj na zemlji. Če nočejo taki ljudje od začetka nič slišati o verskih stvarih, jih je treba pustiti pri miru in skrbeti, da se jim olajša zemsko življenje ter zbudi njihova vera v človeka in človečnost; potem bodo šele do vzetni za nadzemske istine.

Nič ne pomaga neprestano govoriti o socialnem in karitativnem vprašanju pa razmišljati o socialnih zakonih, ako

nimamo revežev v resnici za naše brate pa če z njimi tako ne ravnamo, kadar jih pogledamo in govorimo z njimi. Človek mora imeti srce, mora nehati gledati na sebe kot na nekaj »boljšega« in »višjega«, mora z ljudstvom govoriti kakor je govoril Kristus. Ta dobrota in toplota je največja socialna sila. Ne domišljaj si ničesar, če si »izobražen«! Če nisi dober, plemenit in pristen, nisi vreden več kot gnilo jabolko, pa bodi še tak znanstvenik ali umetnik. Tudi samo na zunaj očitovana krščanska načela v delavskem vprašanju ne pomagajo prav nič, če niso resnični izraz notranjega krščanskega mišljenja. Angleži se imajo za dobre kristjane, toda v ljubezni do resnice in pravice jih pogan Ghandi visoko prekaša.

»Tolažiti, bodriti in dvigati srca je bolj važno, potrebno in zaslužno nego prosvetljevati duhove«, je dejal veliki

škof Ketteler. Socialno delati, to se ne pravi nič drugega, kakor svojim bratom v ljubezni služiti, šele tedaj smo vredni svojega ljudstva, svojega naroda, če se bo izlil ta potok ljubezni iz nas nazaj v ljudstvo.

Pripadniki »višjih stanov« prireajo časih plesne in veselice za reveže. Bilo bi bolje, da bi se sestali skupaj z reveži kakor člani ene same družine! Dobrodne plesne prireditve za siromake so najbolj jarek znak za propalost naše »kulture«. Pridi skupaj z reveži, hodi v njihove družine, pomagaj, svetuj, žrtvuj se zanje in jim služi kot brat in sestra. Kakšna sveta naloga za naše dame! To je v resnici delo za ljudstvo, vse drugo je laž in fraza.

Te misli so zapisane v Langbehnovi knjigi »Duh celote«, ki se je našla v njegovi zapuščini in v kratkem izide.

## Proletarske novele,

ki jih je spisal Martin Audersen, Danec, iz Mexō-ja doma, te povesti iz delavskega življenja je te dni izdala Krekova knjižnica, ustanova naše Delavske založbe, ki ima svoje poslovne prostore v Delavski zbornici.

To je prvi pojav, da je slovenska založba imela pogum izdati delavske povesti, povesti, ki so napisane po delavskih rokah, ki govorijo o delavskem življenju, o njegovem trpljenju, o krivicah, ki se delavcem gode. Če prelistavaš lepo opremljeno knjigo, če čitaš povest za povestjo, joj, kako vse to vpada v naša slovenska tla, čeprav se je godilo drugje. Te povesti so pisane iz duše vsega delavskega razreda, ki ne pozna ne meja, ne gospodarjev, ogromen trpeči narod. Mislimo, dolžnost vsakega zavednega delavca, vsakega, ki hoče, da se bo njemu, kakor njegovim otrokom godilo bolje, vsakega, ki hrepeni po razširjenju svojega obzorja, je, da kupi te povesti. V njih bo videl svoje življenje, svojo trpečo sedanjost, v njih bo spoznal, kako je potrebno, da se združi delavski rod v mogočno vrsto borcev, ki hočejo sebi doseči boljše bodočnost, v kateri ne bo skrbi za vsakdanji kruh, za družino, za otroke. Povesti, iz ka-

terih diha resnica in ki so po vseh kritikah, tudi naših slovenskih, res prave proletarske in umetniške, so nekaj tako mogočnega, da prevzamejo vsakogar, ki jih čita, četudi ni jezik tako slovenski, kakor si ga žele nekateri; je pa nekaj posebnega v slogu, kakor ga je pisatelj sam napisal.

Pri tej priliki naj poudarimo, kako dobro nalogo, kako vzvišeno in pa — seveda — težko nalogo si je nadela naša Delavska založba. Pomislite: za 4 Din mesečno dobite vsake štiri mesece po eno prvovrstno knjigo umetniške moči — ki pa je pisana le za delavski razred! Ali ni dolžnost, da vsak zaveden proletarec tega ali onega svetovnega nazora podpre ta namen? Ali ni dolžnost vsakega delavca, prav vsakega, da pristopi h Krekovi knjižnici? Ali je tako velik izdatek 4 Din mesečno za proletarsko stvar? Pomislite samo, kaj se to pravi, delavska knjiga, ki jih Slovenci do sedaj sploh nismo imeli! Res je, prav zato, ker si je Delavska založba nadela to važno in težko nalogo, je dolžnost vsakega ročnega in duševnega delavca, da pristopi kot član in se čimprej prijavi.

## Zakaj socialna politika?

Pojem »socialna politika« je našel vstop v znanost in je postal zelo poljuden. To pa še ne spremeni dejstva, da se ta pojem v širokih krogih še vedno napačno tolmači.

Tako se spravlja z njim v zvezo zelo pogosto tako zvana dobrodelnost. Posebno pri podjetnikih-kapitalistih vidimo, da smatrajo tako zvane socialno politične dajatve kot neupravičene, kot neko prisilno dobrodelnost, katero izvršujejo le pod pritiskom zakona, ki pa v resnici nima s podjetjem samim nobene zveze in je le neka ovira za rentabilnost podjetij. Pri tem se seveda prezre dejstvo, da pomeni socialna politika danes vseskozi upravičene življenjske zahteve celega razreda družbe, da gre torej za pravice, ki so deloma obsežene v juridčnih predpisih, deloma pa še ne, pa terjajo, da se z zakoni uveljavijo.

Celo tako zvani dalekovidni podjetniki popolnoma prezrejo, da socialno-politične odredbe in zakoni nazadnje koristijo tudi njim samim. Značilno dejstvo je, da so podjetniki na eni strani zainteresirani na nekem splošnem blagostanju, na drugi strani pa nočejo nositi bremen, odnosno dajatev, ki naj k temu blagostanju pripomorejo. »Socialna bremena«

predstavljajo nazadnje vendarle samo en del poslovnih stroškov, ki so za dosego čim večjega dobička neobhodno potrebni.

Delavec stoji proti delodajalcu v nekem pogodbenem razmerju, ki ga imenujemo mezno pogodbo. Dejansko je stvar taka, da delavec proda delodajalcu svojo delovno moč za nek določen čas. Težkoče za pravilno presojanje so tedaj v netvarni lastnosti delovne moči in pa v tem, da se delovna moč ne da ločiti od človeka, delavca. Ta posebna lastnost delovne moči ima posledico, katero v celoti prezrejo ne samo podjetniki, ampak tudi široki sloji in je tudi jurisprudenca ne upošteva tako kot ji pristojajo. Govorimo sicer o delu kot tržnem blagu, katerega cena se ravna po željah delodajalcev in po povpraševanju in ponudbi, in za katero se vrše plačanja med zvezami delodajalcev in delavskimi strokovnimi organizacijami, toda ne upošteva se to, da bi se moralo z delovno močjo, ako se že smatra kot blago, tudi temu primerno ravnati in voditi zanjo posebno brigo.

Tretja lastnost delovne moči je ta, da navidezno priteka iz nekega neizčrpljivega rezervoarja in sicer iz stalnega

V vsako proletarsko družino »Proletarske novele«, ki jih je izdala »Krekova knjižnica«!

prenajljanja in obnavljanja in razmnoževanja delovnega ljudstva — proletariata, ki je podjetniku stalno na razpolago ter zato podjetnik ni interesiran na kakem negovanju oziroma skrbi in brigi za te mase — za delovno moč.

Nočemo razpravljati o socialni politiki z etičnega in socialnega vidika, ampak hočemo le preiskati, ali si socialna politika in privatno gospodarstvo nasprotujeta ali pa se prepotrebno izpopolnjujeta.

Gospodarsko življenje teče takole:

Podjetnik kupi delovno moč delavca. Da delavec svoje delovne moči ne proda pod ceno, je med drugim skrb in naloga strokovnih organizacij, kakor se vendar tudi podjetniki pri prodaji svojih produktov znajo varovati s svojimi karteli. Da je delavec član strokovne organizacije, je torej nujen interes njega samega. Podjetnik pa ne kupi z delovno močjo obenem tudi človeka, čeprav mnogi podjetniki še danes mislijo, da si z mezno pogodbo pridobe tudi oblast nad delavcem kot človekom.

Zveza med delavcem in delovno močjo je ta, da delavec iz pridobitka svoje delovne moči vzdržuje življenje sebi in svoji družini. Ta pridobitek (zasluzek) pa zadostuje le za nekaj časa, kar je zopet v interesu podjetnika. Delovna moč mu je tako stalno na razpolago in jo vsak hip lahko uporabi. Ako bi namreč delavec zaslužil več kot mu je za njegovo in njegove družine življenje samo nujno potrebno, bi podjetnik ne imel dovolj delovne moči na razpolago. Če pa delavec nima dela, se mora udati podjetniku in mu prodati svojo delovno moč za vsako ceno. Tako bi bil brez zadostne socialno politične zaštite popolnoma predan usodi.

(Konec prihodnjik.)

## Občni zbor Delavske hranilnice v Ljubljani.

V nedeljo 6. aprila se je vršil v prostorih Jugoslovanske strokovne zveze občni zbor naše Prve delavske hranilnice in posojilnice.

Občni zbor je vodil predsednik zadruge tov. Gostinčar in v svojem otvoritvenem govoru izrazil zadovoljstvo nad lepim napredkom zadruge. Navzoči so z zanimanjem sledili poročilom in z odobravanjem sprejeli predlog nadzorstva, da se da načelstvu zadruge absolutorij s pohvalo. Po volitvah nadzorstva je predsednik zadruge poudarjal veliko važnost delavske hranilne zadruge, katere naj kot jak činitelj v korist delavstva vpliva na denarni trg, ki s svojimi visokimi obrestmi škoduje vsemu prizadetemu delavstvu, ker velikokrat industrija radi previsokih obresti ne more plačevati delavstvu takih plač, kakor bi jih morala. Da bo pa naša hranilnica tudi tem potom lahko koristila delavstvu, je dolžnost delavstva, da izroča svoje prihranke edino le v svojo lastno delavsko hranilnico, ne pa v druge zavode, ki s svojim poslovanjem delavstvu le škodujejo. Zato naj gre v bodoče od moža do moža glas, da mora vsak delavec poznati najprvo svojo hranilnico in posojilnico!

Zakaj še nisi član »Krekove knjižnice«? Piši takoj na: »Krekovo knjižnico«, Delavska zbornica, Ljubljana.

# Jugoslovanska strokovna zveza.

## Viničarji.

»Viničarska kreditna zadruga« r. z. z o. z. s sedežem v Slaninju pri Ljutomeru je ustanovljena. Okrožno kot trgovsko sodišče v Mariboru je dne 13. marca 1930 vpisalo zadrugo v zadrugni register in s tem so predložena pravila za poslovanje zadruge odobrena. Zadruga sprejema in obreštuje hranilne vloge in pa vloge na tekoči račun. Si pridobiva denarna sredstva, kolikor so za dosedo zadruginega smotra potrebna, s svojim zadrugnim kreditom daje članom posojila, jim oskrbuje inkaso, snuje za svoje člane ter njihove vdove in sirote podporne sklade ter ustanavlja v območju dravske banovine, svoje poslovne valnice in podružnice povsod v krajih, kjer žive viničarji. Zadrugni delež znaša 20 Din in se mora plačati takoj pri vstopu v zadrugo. Člani prvega načelstva so: Rozman Peter, Hermanci 18, Sv. Miklavž pri Ormožu; Kosič Janez, Hermanci 33, Sv. Miklavž pri Ormožu; Mir Andrej, Ilovei 15, Sv. Miklavž pri Ormožu; Tomažič Franc, Grosčevak 26, Ljutomer; Plohl Franjo, Vinski vrh 61, Sv. Miklavž pri Ormožu. — Tovariši! Zelja, ustanoviti si lastno stanovsko hranilno zadrugo, se je uresničila. Začetek je storjen, sedaj pa vsak po svoji moči na delo za napredek zadruge. Povsod naj obvelja geslo: »Svoji k svojim!« Viničarski denar mora v »Viničarsko hranilno zadrugo«. Povsod nas viničarje potiskajo s stran, samo našemu denarju se ne odrečejo nikjer. S prihranki in varčevanjem si more vsak prištediti lepo vsoto. Vsaka družina, članica »Strokovne zveze viničarjev« naj bi prispevala vsaj en delež svoji zadrugi, to je, da plača enkratno 20 Din. Kdor bi pa plačal več deležev, tem bolje. Posebej gospodarsko boljše stoječim viničarjem bi se več deležev najlepše pristojalo. Torej, vsak po svoji moči in zavesti naj varčuje, zbira in ustvarja to našo prvo viničarsko zadrugo. Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača. Tako naj bi po prizadevanju nas vseh, postala enkrat »Viničarska kreditna zadruga« mogočen denarni zavod, ki bi ne bil samo v ponos tistih, ki so zanj prispevali in ga ustvarjali, ampak naj bi bil nanj ponosen ves viničarski stan. — r. n.

**Podporni sklad.** V marcu 1930 je bilo članom organizacije nakazanih skupaj 48 podpor in sicer: bolniških 34, porodniških 4, nezgodne 4 in 6 posmrtninskih. V prvem letošnjem tromesečju je bilo iz podpornega sklada strokovne organizacije izplačanih skupaj podpor 113 bolniških, 18 porodniških, 11 nezgodnih in 9 posmrtninskih. Prosimo vse člane, zaupnike in odbornike skupin, naj se v bodoče ravnajo točno po določbah po-

slovnika za podporni sklad. Člani prečitajte večkrat svoje članske knjižice in se po besedilu istih ravnajte. Podpore, posebej bolniške pa zahtevajte le v težkih slučajih. Treba je, da štedimo na celi črti. Napačno je misliti, da škodujete samemu sebi, ako ne bi zahtevali za vsak malenkosten slučaj bolniške ali nezgodne podpore. Nasprotno, ravno koristite s tem skupnosti in tako samemu sebi. Ne pozabite, da je podporni sklad namenjen za pomoč le v najhujši stiski, da prispevamo s članarino vsi enako, za vsako podporo, katera se komu nakaže. Zato bi bila največja zlobnost, kdor bi brez resničnega vzroka zahteval podporo.

**Delovni čas.** Nekateri vinogradniki vidijo in čitajo v viničarskem redu § 8, da je splošni delovni čas od 7—6 ure. Nikdar pa ne morejo ali nočejo ravno v isti točki viničarskega reda videti, da stoji tam tudi: »Kjer je krajevno uveden krajši delovni čas ali druga delovna doba, ostanje pri dosedanjih navadih.« To se pravi, kjer se dosedaj ni delalo od 7—6 ure, tam tudi sedaj ni treba, ampak se drži delovnega časa, kakor je bilo vedno do sedaj. To pride ravno najbolj v poštev v ljutomerski in gornjeradgonski okolici. Viničarji, ne vdaite se! Starih pravic si ne pustite jemati! Če vsa leta sem ni trpel radi krajšega delovnega časa vinograd prav nobene škode, tudi sedaj ne bo. To vse skupaj ni nič drugega kot vinogradniški kapitalizem, ki zahteva od viničarjev več dela in zato daje manj plače.

### Naši občni zbori.

**Litmerk pri Ormožu.** 23. marca se je ob lepi udeležbi članov naše skupine vršil občni zbor. Poročila odbora so bila odobrena. Centralo je zastopal njen tajnik tov. Peter Rozman, ki je v daljšem govoru orisal delo naše strokovne organizacije. Izvoljeni so bili v odbor: Herga Avgust, Petek Matija, Kumer Ivan, Geč Franc in Cimerman Peter, namestniki: Petek Vinc., Vuzem Franc, Simonič Jakob; Nadzorstvo: Simonič Tomaž, Ribič Franc in Hodžar Jakob. Tovariši, ve za našo »Strokovno zvezo viničarjev«!

**Svetinje.** Občni zbor naše skupine se je vršil 25. marca t. l. v prostorih posojilnice pri Svetinjah. Tov. Peter Rozman nam je lepo obrazložil, kako naj pravilno pojmujeemo svojo strokovno organizacijo in se zanj zrtvuemo. Prva je bila naša svetinjska skupina poleg ljutomerske. Imela se je ves čas boriti s silnimi sovražniki, kot so predvsem sebičnost in nevednost našega viničarskega ljudstva. Pa smo vzdržali, sedaj se nam pa napovedujejo lepši časi. Kdor vzdrži,

ta obdrži! V odbor so izvoljeni: Balazič Stanko, Jurinec Matija, Herga Avgust, Kovačič Martin, Majerič Franc, Namestniki: Šek Matija, Miško Franc, Šterman Franc. Nadzorstvo: Cvetko Alojz, Miško Jožef, Podgorelec Jožef. Pridobivajmo, agitirajmo pri vsaki priliki za nove člane, da bode imela naša SZV pri Svetinjah čim večjo moč.

**Fram.** 30. marca smo imeli krasno uspeli prvi redni občni zbor naše skupine. Predsednik tov. Novak je po lepem pozdravnem govoru otvoril občni zbor ob 11 dopoldne. Vsa poročila, tako tudi tajnika in blagajnika so bila soglasno sprejeta. Tajnik centrale SZV tov. Peter Rozman je pohvalil vztrajno delo in vzdržanje naše mlade skupine, predvsem zmožnost njenih voditeljev, predložil je v prepričevalnih potezah številnim navzočim, zakaj je organizacija potrebna, kdo je organizacija in kaj se more z združenimi močmi koristnega storiti. Pozival je viničarje še k večji medsebojni solidarnosti. Vsak naš član mora v svojem ožjem kakor širšem krogu po vseh svojih dejanjih izpričevati, da je pravi član krščanske strokovne organizacije. Viničarji držimo skupaj kakor močno sklenjena veriga. Soglasno so bili izvoljeni za predsednika Novak Anton, za podpredsednika Stranjšek Alojzij, za tajnika Terlep Karel, za blagajnika Cvahte Simon, za gospodarja Šlegl Franc. Namestniki: Rober Alojzij, Tušek Ivan, Stranjšek Viktor. Nadzorstvo: Kohn Simon, Votolen Anton, Müller Fric. K predlogu o ustanovitvi »Krekove družine« je ponovno govoril tov. Peter Rozman in se je storilo vse potrebno. V pripravljalni odbor »Krekove družine« v Framu je bil predlagan tov. Stranjšek Viktor in Kohn Jožef. Tako je zopet minil en lep dan za naš framske viničarje. Polje je ogromno, žetev bo bogata, le delavcev manjka. Z vztrajnim pogumom in božjo pomočjo bo vse šlo.

**Kapela.** Dne 6. aprila se je vršil občni zbor naše skupine. Kljub dežju so napolnili viničarji zborovalni prostor do zadnjega kotička. Tudi tov. centralni tajnik P. Rozman je ves premočen prispeval iz Ljutomera na svojem kolesu na ta naš občni zbor. Predsednik tov. Vaupotič je občni zbor vodil. Poročila so bila sprejeta in v zadoščenje o pravilnem poslovanju je bil ponovno izvoljen stari odbor v celoti in sicer: predsednik Vaupotič Franc, podpredsednik Knez Ivan, tajnik Kozar Jožef, blagajnik Vrbanič Jožef, gospodar Zdravec Franc. Namestniki: Knez Mišel, Maruško Franc, Fekonja Jakob. Po končani izvolitvi je govoril tov. Peter Rozman. O stalnosti članstva, o rednem poslovanju in o strokovnem gibanju sploh zasluži kapelska skupina in njeni funkcionarji polno priznanje. Predložil je vsem, kako moramo vsestransko pravilno pojmovati našo strokovno organizacijo. Opozarjal je na ne-

dostatke, da se skušajo iz nekaterih družin včlaniti le posamezniki in po navadi le tisti, ki so bolehnji in onemogli — očitno samo zaradi podpor. Tako špekuliranje je zelo kvarno, zato ga moramo z vsemi silami zabraniti. Ali se včlanijo cela družina, ali pa nobeden. Vsak član naj dela za razmah organizacije, naj pridobiva novih članov, članarino pa naj redno svojemu zaupniku nosi sam. Na prihodnjem občnem zboru naj bi štela skupina vsaj 200 družin. Razpravljal se je tudi o ustanovitvi »Viničarski kreditni zadrugi«, za katero so se vsi navdušili in obljubili prispevati deleže. Kar najlepše uspeli občni zbor je predsednik tov. Vaupotič ob 10 zaključil s pozivom na delo za našo pravično stvar!

**Slov. Bistrica.** Letni redni občni zbor Strokovne zveze viničarjev se bo vršil 13. aprila ob 10 dopoldne v prostorih mestne hranilnice. Za člane skupine je udeležba obvezna. Neorganizirane viničarje vabimo, da pristopijo v naše vrste. Zavedajte se tovariši, da je v skupnosti moč, ki je tudi silni vihar ne zlomi. — Toda žal, mnogi viničarji se tega ne zavedajo, mislijo, saj je vse eno, sem organiziran ali pa ne. Toda, ko nastopijo slabi časi v tem ali onem oziru, bodisi odtrgavanje zaslužka ali kaj drugega, ko se viničarski zakoni kršijo, takrat pa ni vseeno, ali imaš zaslonbo ali ne. Zato pa bolj kot kdaj nam velja: Vsi v organizacijo, ker žalostni so dnevi. — a delo in trud naj Bog blagoslovi. — Zaveden viničar.

### PAPIRNICARJI

**Vevče.** »B« stroj prične zopet obratovati v ponedeljek 14. aprila. Kakor se čuje, bodo sprejeti nazaj vsi 22. marca odpuščeni delavci, ako se seve podjetje v zadnjem hipu ne bo premislilo — kot so vevški gospodje že navajeni — in bo začelo izbirati, držeč se svoje izjave, da razni »neljubi« ne bodo prišli več nazaj.

Bilanca te »vevške krize« je naravnost porazna. »B« stroj je bil ustavljen 22. marca. Ne obratuje tedaj 22 dni. Če stroj stoji, ima podjetje po lastni izjavi dnevno 20.000 Din izgube. Torej je podjetje že pri tem izgubilo 440.000 Din. — Delavstva ni bilo zaposlenega očitno 130 in to 22 dni. Če je povprečni dnevni zaslužek 40 Din, je delavstvo izgubilo na mezdah skupno 114.400 Din. Torej okroglo 600.000 Din je bilo poginanih v zrak — za ... za ...?

**Medvode.** Ni še minulo 14 dni, ko smo zvedeli, da so v Vevčah velike redukcije, že smo bili tudi tu v Goričanih postavljeni naenkrat pred dejstvo, da se tudi pri nas izvrše redukcije. Obratno vedstvo je poklicalo preteklo sredo delavske zaupnike in jim naznanilo, da se bo radi pomanjkanja naročil izvršila v tovarni redukcija. Od vodstva tovarne je bilo obljubljeno, da se bo v sporazumu z obratnimi zaupniki določilo, kdo naj

Atom:

## Blagoslov pravične plače.

(Delavska okrožnica papeža Leona XIII.)

68. Poleg tega bo v bodoče večje izobilje pri delku, ki jih rodi zemlja. Ljudje namreč kažejo veliko večjo živahnost in zanimanje, kadar vedo, da delajo na svojem; da, nauče se celo naranost ljubiti zemljo, obdelano z lastno roko, od katere ne pričakujejo samo živeža, ampak tudi nek imetek zase in za svoje. Vsakdo vidi, koliko doprinese ta živahnost volje za rodovitnost sadežev in pomnožitev bogastva države. Na tretjem mestu bo iz tega izhajala korist, da bodo ljudje radi ostali v državi, v kateri so bili rojeni in prišli na svetlo. Ne bi bili namreč menjali domovine s tujim krajem, če bi domovina nudila znošno priliko prestajati življenje. Ni pa mogoče doseči teh koristi, razen pod tem pogojem, da se zasebno imetje ne izčrpa s strahotnimi davki in davki. Ker namreč pravica posedovanja zasebne lasti ni dana po človeški postavi, ampak po naravi, ne more iste državne oblasti odpraviti, ampak le brzdati njeno izvrševanje ter jo s splošno blaginjo spraviti v sklad. Delala bi torej krivično in okrutno, če bi v imenu davkov od zasebnega premoženja več ugrabila, kakor je pravično.

Zlepa ne najdemo mesta v delavski okrožnici, kjer bi se tako jasno kazalo, kako globoko papež umeva dušo delavca, kakor ravno v tem odstavku. Potem, ko je razpravljal o pravični plači, nam oriše tudi ves blagoslov, ki bi iz tega izhajal za delavstvo samo, za državo in človeško družbo sploh.

Najprej poudarja veselje do dela. Če je delo zabava, pravi nekje Maksim Gorki, je življenje lepo. Če pa je delo prisiljeno, postane življenje bedno suženjstvo. Če človek dela z veseljem, ga stane delo polovico manj truda, mnogo manj izčrpa

njegove telesne in duševne moči, z eno besedo: veselje do dela je eden najmočnejših faktorjev v delavskem stanu. V dvojnem oziru je veselje do dela velikega pomena za človeško družbo: za delodajavca in delojemavca. Gotovo je, da je delo, ki ga vrši človek, če ima veselje do njega, izvršeno hitreje, boljše in točnejše, kakor delo, ki je le prisiljeno iz tega ali onega razloga.

Velikega pomena pa je veselje do dela tudi za delavca, kajti, kakor prav trdi Gorki, je življenje lepo, če je delo zabava, veselje; bedno suženjstvo pa, če je prisiljeno. Če se ozremo na staro resnico, da je delati dolžan vsak človek in da ni vsako delo enako prijetno, tedaj spoznamo, da je ravno v vprašanju veselja do dela skrit velik del nerešenega socialnega vprašanja. Prav do zadnjega časa se običajno ni oziralo prav nič na to velevažno dejstvo v delavskem vprašanju. Odločevala je tu le produkcija. Čim več se proizvaja, tem bolje. Če se delo vrši z veseljem ali ne, to je postranska stvar, glavno je, da je delo storjeno. In vendar ni glavno.

Ni človek radi dela tu, ampak delo radi človeka. Vsakdo ve, da je delo zelo različne vrste, duševno in telesno, ve pa tudi, da je tako med vrsto tako imenovanih duševnih kakor telesnih del velika razlika. Človek je sestavljen iz duše in telesa, je torej v prvi vrsti umsko bitje. Najnaravneje bi bilo, če bi vsakdo lahko delal, kar bi mu pač najbolj ugajalo. Le tedaj bi se namreč mogel izživeti primerno svojemu duševnemu in telesnemu razpoloženju, da bi namreč pri delu tudi užival v tem, ko bi uporabljal svoje duševne in telesne sile, kakor bi pač hotel. Toda vsi vemo, da je to nemogoče. Mnogoštevilna je vrsta dela, bodisi duševnega ali telesnega, za katerega ne bi bilo kompetentov in za katere dela bi se nihče ne maral priglasiti, ki pa vendar morajo biti storjena. Pravičnost tu zahteva, da se pri odmeri plačila nagradi tudi

zoprnost dela, škodljivost za zdravje, večja utrujenost itd. pri delu, ki mora pač biti storjeno. Čim bolj raste zoprnost dela, tem bolj mora rasti tudi plača. In sporedno s tem bo rasla zadovoljnost delavca in tudi veselje do dela, ker bo delavec videl, da družba ne umeva samo njegovega dela, ampak tudi žrtev, ki jo pri tem doprinaša.

S pravično plačo raste tudi varčnost. Vsak človek po svoji naravi želi biti prost in neodvisen. To pa je le tedaj, če ima nekaj svojega, nekaj lastnine. Zlasti se to čuti tedaj, ko ima družino. Beseda prostost je mnogokrat prava ironija. Marsikdo radi družine zataji svoje prepričanje, ker mu nastavijo nož na prsi in tedaj je vprašanje želodca pogosto močnejše od lastnega prepričanja. Do svobode ga more privedi le lasten imetek. Tega si more pridobiti le potom varčnosti. Varčnost pa je možna le tedaj, če je plača pravična. Kajti kako naj varčuje človek, ki ima komaj sproti za hrano in mu manjka kljub vsemu delu večkrat celo najpotrebnejše?

Vsakdo ve, koliko zlo je izseljevanje za državo, ker ji odhajajo delovne moči, kolika škoda za narod, kateremu se delavci mnogokrat odtujijo, da ne naštevam vse druge škode v gmotnem in nravnem oziru za izseljenca samega. In če vprašamo po vzroku izseljevanja, tedaj vidimo, da je pravi vzrok izseljevanja ta, da v tujini več zasluži. Kdor hoče delati na tem, da bo delavstvo zadovoljno in z veseljem opravljalo svoje delo, mora delati na to, da bodo plače pravične. Kdor hoče delavca osvoboditi in zmanjšati prepad med bogatini in nemaniči, mora delati na to, da bodo plače pravične. Kdor hoče izseljevanje in škodo, ki jo povzroča, omejiti, mora delati na to, da bodo plače pravične.

gre na dopust, kar se pa potem ni izvršilo in so bili naši zaupniki postavljeni že pred izvršeno dejstvo. Ta neplačani dopust bo trajal baje 14 dni. Težko so prizadeti posebno vzdrževalci družin.

Da se vsemu delavstvu pojasni položaj papirne industrije je bil sklican za 6. t. m. sestanek, katerega se je udeležilo delavstvo in sledilo poročilo, ki so jih podali zastopnik JSZ, predsednik skupine in predsednik obratnih zaupnikov. Ob tej priliki smo tudi ugotovili, kako potreben bi bil pri nas podporni fond, ki smo ga pred štirimi leti osnovali in zbrali že lepo vsoto, pa so prišli med nas izdajalci delavskih interesov in prišlo je do tega, da je bil podporni sklad ukinjen. Ta slučaj nam dokazuje, da bo delavstvo takrat močno, kadar bo enotno nastopalo za svoje pravice v strokovni organizaciji! Naj živi organizirana borba!

## Rudarji.

**Trbovlje.** Praznovanje dela rudarjev žene njih družine v glad in tako tudi zaposlene delavce. Blizajo se velikonočni prazniki, ko ima vsak zemljan kaj boljšega na mizi kot običajno. Rudar s 5 do 6-člansko družino pa bo dobil 15. aprila svoj zaslužek 250 Din. Kam naj s tem denarjem? Saj ni niti za prepotreben vsakdanji kruh. Žena, otroci in mož bodo lačni in pričakovali bodo kakih kmečkih botrkov, če jim prinese kaj pisank. Pretečeni teden smo delali samo dva dni, v nadalje pa je predvideno, da bomo delali 3 dni v tednu. Vedno slabši časi se nam obetajo. Splošno bomo pričeli gladovati, na up nam nihče nič ne da, ker seveda ne bomo mogli v doglednem času plačati, beračiti pa tudi ne moremo, ker je drugih že preveč.

**Trbovlje.** Strokovna skupina rudarjev ima svoj sestanek v nedeljo 13. t. m. ob 4 popoldne v prostorih tajništva. Vabijo se člani, da se istega polnoštevno udeležijo. — Odbor.

**Zagorje.** Silna revščina se je naselila pri nas rudarjih. Delamo samo po 2 dni v tednu. Podjetje pravi, da nikakor ne more oddati premoga in da se tudi železnice branijo ga jemati. Rudar — oče 5 otrok zasluži na teden 80 Din. Kam naj z njimi? Ako bo tako stanje trajalo še kaj dolgo, ne vemo, kaj bo prišlo iz kolonij in revirjev. — Rudarji smo mnega, da vsa ta kriza ni samo stvar, ki zadeva nas same, ki skoro gladujemo, ampak da bi se za rešitev in odpomoč morali zavzeti vsi poštene ljudje. Kajti dovolj je živeža, dovolj je bele moke po skladiščih, a mi gladujemo suho, trdo skorjo. Dajte nam dela, zaslužka in kruha. Če imamo dolžnost delati in ne smemo beračiti, imamo tudi pravico do dela. — Zagorski rudar.

**Zagorje.** Naša skupina se prav lepo zahvaljuje Ljudski hranilnici in posojilnici, da se je ob svojem letnem zaključku spomnila naše organizacije in nam nakazala za naše bolne člane skromno podporo 500 Din. — Odbor.

**Hrastnik.** V nedeljo 6. t. m. smo imeli rudarji lepo obiskani sestanek, na katerem je poročal tajnik Strokovnega

odбора iz Trbovelj. Obrazložil nam je vzroke sedanje krize v rudarski stroki. Obrazložil nam je pomen strokovne rudarske organizacije, ki ima namen boriti se v skupnosti za obstanek rudarjev in njih družin. Vsi, ki smo bili na sestanku smo sklenili, da vstopimo v strokovno organizacijo in se tako roko v roki z vsemi rudarji in drugimi delavci

## Doma in po svetu.

**Patriarh srbske pravoslavne cerkve** je umrl 6. t. m. Kot svečenik je služboval polnih 69 let. Kralj je podpisal zakon o volitvi novega patriarha.

**Novi zakoni.** Kralj je podpisal zakon o nelojalni konkurenci, ki stopi v veljavo mesec dni po objavi v »Službenih Novinah«. — Vrhovnemu zakonodajnemu svetu so predloženi osnutki: zakona o zemljiški knjigi, zakona o oživotvorenju zakona o sodnem postopku v civilnih pravnih.

**Novi zakoni in neredbe.** Kralj je na predlog min. za soc. pol. podpisal zakon o lekarnah in o prometu z zdravili. — Prosvetni minister je izdal nove predpise o polaganju višjetečajnega izpita (mature) na srednjih in njim sorodnih šolah. Napram sedanjim predpisom bo precej razlike. Na realnih gimnazijah odpade izpit iz latinščine, na humanističnih pa izpit iz matematike.

**Spremembe v diplomaciji** so se izvršile s kraljevim ukazom. Za poslanika na Dunaju je imenovan dosednji poslanik v Bruslju general Peter Pešič.

**Privilegirana izvozna družba** za vso državo se ustanavlja v Belgradu. Država bo udeležena z 90, zasebniki pa z 10 odstotki kapitala. V istem razmerju se bo seveda delil tudi dobiček.

**Sporazum o predvojnih srbskih dolgovi Franciji** je bil te dni podpisan med francoskimi banki in Jugoslavijo.

**1 milijon za gladne rudarje** je določil upravni svet Trboveljske premožkopne družbe. Znesek se bo razdelil v obliki enkratnega prispevka vsem pri TPD zaposlenim delavcem. — Delničarjem se bo izplačala 36% dividenda t. j. 36 Din na delnico. V upravni svet je bil kooptiran dr. B. Marković, predsednik Privilegirane agrarne banke.

**Proračun belgrajske občine** bo znašal kot se predvideva okoli 370 milijonov dinarjev.

\*

**Pred diktaturo v Nemčiji?** Predsednik nove nemške vlade, ki še ni prišla pred parlament z drugim kot z vladno nastopno izjavo, ima v žepu podpisan ukaz o razpustu državnega zbora, ako bi mu ne bil pokoren. Ministri javno opozarjajo opozicijo, zlasti socialne demokrate, naj se pazijo. Če treba, bo delala vlada tudi brez parlamenta. — Razen skrajnih nacionalistov in cele levice soc. demokratov in komunistov so zastopane v sedanji silno raznoliki vladi vse stranke in stranci meščanstva. Vlada izjavlja, da hoče Nemčijo gospodarsko sanirati.

borimo za skupni blagor vseh. Če bomo strnili svoje vrste in trdno držali skupaj, so nam uspehi zagotovljeni. Tovarishi rudarji, prav vsi se organizirajmo! Vsak na svoje mesto, kamor spada! Ne bodimo več »čakovci«! Od delavstva samesega je odvisen njegov položaj! — Organiziran rudar.

**Noon cooperation** je geslo indskih revolucionarjev, ki jih vodi Ghandi. »Pustimo Angleže, naj delajo, kar hočejo; davkov pa jim ne plačujemo, ne kupujemo njihovega blaga, bojkotirajmo državno upravo in sodstvo! Vsi Indijci morajo iz državnih služb in v boj proti Angležem!« Na ta način hoče voditelj indijskega osvobodilnega gibanja Ghandi premagati Angleže in jih prisiliti, da dajo Indiji popolno svobodo. 6. t. m. je Ghandi na morskimi obali s tem, da je začel lastnorodno pridobivati sol, dal znamenje k splošnemu uporu. Angleška vlada, kakor se zdi, Ghandijevega pokreta ne smatra resnim. Aretirala je le Ghandijeve sinove, ki sta pozivala ljudstvo k uporu. Del železničarjev še vedno stavlja. Ker so skušali ovirati promet, jih je bilo večje število aretiranih. Večji nemiri so izbruhnili v Kalkuti. Več tisoč glav množica je napadla policijo, ki se je branila s strojnimi puškami in je bilo 70 ljudi ubitih, 300 pa ranjenih.

**Za ureditev odnosov med Egiptom in Anglijo** se pogajajo sedaj v Londonu predsednik egiptске vlade Nahas-paša in angleška vlada. Pričakuje se, da bo vsaj delno ugodeno egiptskemu zahtevam po svobodi in neodvisnosti, za katero si egiptski nacionalisti prizadevajo že več desetletij sem in je v tej borbi že tekla kri.

**Avstrijski zakon proti terorju** bo stopil v veljavo. Med vlado in soc. demokrate je bil dosežen kompromis in je pravni odbor parlamenta zakon že sprejel. — Nobena strokovna organizacija v bodoče ne bo mogla siliti delavcev kakega podjetja, da so pri njej organizirani. Tudi kolektivne pogodbe, v katerih bi bilo določeno, da se smejo sprejemati samo delavci, organizirani v določeni strokovni organizaciji, bodo v bodoče neveljavne. Zakon določa, da velja vsaka kolektivna pogodba za vse delavstvo. Novi zakon prepoveduje podjetniku odtegovati prispevke za strokovne organizacije. Določene so ostre kazni za vse, ki bi skušali omejevati zborovalno svobodo. Življenje bo pokazalo, koliko bo avstrijsko strokovno gibanje vseh smeri, predvsem pa avstrijsko delavstvo samo s tem zakonom pridobilo.

**Ljudski plebiscit o alkoholnem zakonu** se je vršil 6. t. m. v Švici. Vladin predlog za višje obdavčenje alkoholnih pijač je bil sprejet s 462.000 proti 317 tisoč glasovom. Že stara namera švicarske vlade je, da z višjimi davki na alkohol omogoči izvedbo odnosno zboljšanje delavskega starostnega zavarovanja. Država bo tako mo-

gla prispevati v ta prepotreben namen znatne vsote. Delavstvo, zlasti krščansko socialno, je kompaktno glasovalo za vladin predlog zakona o alkoholu.

**Makedonski revolucionarji** groze bolgarski vladi z oboroženim uporom, ako se bodo začeli preganjati njihovi voditelji. Na zahtevo Jugoslavije sta bila aretirana dva njihova voditelja, General Žičev, ki mu je poverjena akcija proti komitašem, je dobil pismo, da ga bo stalo glavo, ako ne opusti pričetega zasledovanja. Bolgarska vlada je uverjena, da bodo pred sodiščem vsi obtoženci radi pritiska makedonskih strank oproščeni. Makedonski revolucionarji imajo tako v svoji oblasti vso javnost in celo vlado.

**Španski republikanci** demonstrirajo proti monarhiji po javnih zborovanjih in trdijo, da je vseh nesreč Španije kriva monarhija odnosno kralj. Policija je na nekem takem zborovanju zopet aretirala več govornikov. Vlada izjavlja, da po vsem tem še ne namerava vrniti državljano svobode govora in zborovanja ter odpraviti časnikiarsko cenzuro.

**Na londonski razorožitveni konferenci** so se zedinili Angleži, Američani in Japonci, koliko bojnih ladij in podmornic bodo vseh imeli. Sporazumeli so se v razmerju 15 (ang.):15 (amer.):9 (jap.) glede bojnih ladij in v razmerju 1:1:1 glede podmornic. — S Francozi se še niso sporazumeli, najbrž se tudi ne bodo, ker je Francija glede podmornic nepopustljiva.

**Kapitalizem.** Na Kitajskem strada in umira od glada 2 milijona ljudi. — V žitnih skladiščih v Ameriki je nagromadene na milijone meterskih stotov pšenice, ki se kvari in jo kar na vagone vozijo na smetišča in v morje.

**Švedski parlament** je sprejel zakon o osemurniku.

## Javna zahvala.

Ob priliki moje sedemdesetletnice sem dobil iz raznih krajev in iz vseh slojev in organizacij veliko število čestitk.

Jugoslovanska strokovna zveza in Krekova mladina sta priredile akademijo in slovesno zborovanje v dvorani delavske zbornice, katerih so se udeležili poleg prevz. škofa dr. Rožmana, zastopniki raznih korporacij in organizacij. Jugoslovanska strokovna zveza mi je podarila krasen kip »Sejavca«, ki je res umetniško delo.

Za vse to in za vse, kar se je v ta namen priredilo v drugih krajih, se najtopleje zahvaljujem. Zahvaljujem se pa še posebej obema prevz. škofoma v Ljubljani, g. dr. Korošcu, ministru v Belgradu in g. banu ing. Sernecu v Ljubljani za njihovo pozornost.

Zahvaljujem se tudi vsem časopisom, ki so se me spomnili ob tej priliki

Bog poplačaj!

Joža Gostinčar.

**Vsak naš naročnik naj pridobi vsaj še enega novega naročnika!**

Jože Bor:

## Prva služba.

To se je zgodilo še takrat, ko sem mislil le na štrajke, upore, krvave požare, kdo ob maturi nima takih želja? Tudi film me je vlekel, tako, slave bi si rad našel, časti; vse mi je bilo svetlo pred očmi, nič nedosegljivega. In zato ni čudno, da sem očetu dejal, da bi rad v službo. Oče je zamahnil z roko in mi je nekega jutra dejal: »Sedaj je prišel dan. Tu imaš pismo na gospoda Kotoribo, bogat človek je sicer, ravnatelj banke — pa je dober in ljubi uboge. K njemu pojdi — v službo te vzame — obljubil mi je... In res! Napotil sem se iz Borovnice, skočil v Ljubljani iz voza ter se zagnal pred prebelo palačo, kjer je kraljeval spoštovani gospod Kotoribo.

Obstal sem na cesti. Ljudje so hiteli mimo mene, tramvaj je pel, vozovi so škripali... Jaz pa sem stal, ubog in preplašen. V tej hiši je torej, ki mi bo rezal kruh. Dober je, delavce ljubi, pravijo, zanje se bori, je pravil oče, iz njih se je povzpel, čeprav je z očetom krave pasel po borovniških gmajnah. V službo me vzame. Plačo mi bo dajal. Morda bom celo sedel v njegovi pisarni, na stroj bom tipkal... in tako bom mesečno dobival denar nazaj, ki ga je zame

vložil oče tekom let. Resno se začenja. Samostojnost. Sam bom skrbel, ne bom več očetu v nadlego — hm — in toliko jih je, ki so brez posla. Če primerjam to palačo z našo bajto — joj, uradnik bom, morda bom celo studiral tako zvečer, ko se vrnem iz službe. Delo se začenja. Delo za denar. Oče, če rabi denarja, proda drva, kravo morda — jaz bom prodal samega sebe: »Toliko in toliko sem vreden, gospod Kotoriba, niti pare manj, daste?« »Seveda dam!« bo odgovoril, rabim takih ljudi. In bova udarila kupčijo. In bom dobival. Lepo bom razdelil: materi kupim ruto, očetu molitvenik, takto za spomin — in Anici, sestri svoji, podobice, to bo vesela! — pa stanovanje si najamem, sobo, knjig nakupim, tudi irhastih hlač ne bom več nosil. Pa gledališče: ne bom več stal zadaj, spredaj bom sedel, ko bo Nučič zavpil: Prizezi na moj meč! O, palača prebela in Kotoriba, gospod, ki mi boš kruh in denar dajal, pozdravljena!

Potegnil sem pismo iz žepa, prebral naslov in vstopil v vežo, po mramornatih stopnjicah, oblečenih v preproge, kvišku, tja, kjer so smehljaše stali stoli, mize, naslonjači — o, vse lepše je bilo, kakor pri mojem stricu, ki je župnik. Na vseh straneh so me vabila vrata, bela vrata, kakor, da so oblečena za procesijo.

Kam naj se napotim? Pogledal sem krog sebe. Vrata pri vratih, na enih listek:

Onih, ki prosijo službe, ne sprejemamo.

Sklonil sem glavo... Ne sprejemajo. Ne sprejemajo. Kaj hočem še tu? Saj me ne sprejme, četudi bi ga poprosil! Obrnil sem se, kajti čuden strah me je prevzel. Trepetal sem po vsem telesu in bilo mi je, ko da so se vse moje sanje razteple v prah.

Tisti hip je pridrsal od nekod slaboten človek, bil pa je oblečen v livrejo, smeje so se zlatili gumbi na njegovem suknjiču. Vstavil se je pred menoj in mi pogledal pod noge ter v ovratnik s črno pentljo, ošvrknil me je z očmi po obrazu in mi rekel:

»Kaj čakate?«

»Gospoda Kotoribo, to se pravi, gospoda ravnatelja — « sem odgovoril in se nerodno prestopal.

Pogledal me je od strani:

»Radi službe?«

Beseda se mi je zataknila v grlu, ko sem mu hotel pritrditi:

»Pismo imam zanj — važno pismo!« sem se izmuznil.

»Dajte ga sem!«

Odkimal sem, sam ne vem, kako mi je prišla laž na usta:

»Rečeno mi je: izročiti osebno...«

In mi je rekel sluga s prijaznejšim glasom:

»Počakajte! Vaše ime?«

»Janez Kopriva!«

Postrežnik je izginil za vrati. Meni je utripalo srce v burnih udarcih, nehote mi je roka segla za vrat in v lase, ki sem si jih pogladil, gledal sem v čevlje, nemirno sem hodil po hodniku... Sedaj se odloči. Če prebere pismo — dobro, obljubil je bil očetu svoje dni — če ne prebere, grem nazaj poražen. Le zakaj sem govoril o važnosti? Pa, saj je vendar važno to pismo, za življenje gre. Dober je, ve, kako je pri naši hiši, o, da le pismo od daleč pogleda, pa mi poda roko. (Dalje prih.)

**Delavci!**

**Proletarci!**

Pravkar so izšle

**Proletarske novele**

od Martina Andersena

ki jih mora poznati in imeti

vsak z a v e d e n proletarec!

## Čez hribe in doline...

**Hudajama.** Zakaj nam bo »Delavski dom«, o katerem se pri nas razpravlja? Ali si ga bomo sploh zmogli postaviti? Odgovor na to mora biti jase. Mi bomo postavili dom, pa četudi bo skromen, toda naš, delavski bo. Mi hočemo, da se osamosvojimo, hočemo imeti za naše strokovne, gospodarske in kulturne organizacije prostore, s katerimi svobodno razpolagamo. Kdo bo lastnik name-ranega doma, to vprašanje je mnogim uganka, tudi naši tovariši člani se o tem razgovarjajo. In prav je tako, saj s tem pokažejo svoje zanimanje. Dom bo last vseh delavcev, ki so organizirani v naših organizacijah. Zato je tudi dolžnost vsakega delavca, zlasti pa še organiziranega člana, da za zgradbo prispeva, da po možnosli sodeluje. Zakaj dom ne bo v korist samo onim, ki stanujejo v okolici Hudejame, kakor kdo misli, ampak bo v korist vseh rudarjev. Ker se bomo tu izobraževali, vzgajali ter vzpodbujali k skupnemu delu za dobrobit nas vseh!

Že takoj v početku pa imamo tudi nasprotnike. So ljudje, ki hočejo naše delo onemogočiti, ker pač menijo, da morajo delavcem rudarjem ob vsaki priliki nasprotovati. Menijo namreč, da je rudar človek druge vrste in ni upravičen, da bi imel kaj svojega. Po njih nazoru se ne sme izobraževati in organizirati. Da smo si rudarji osnovali svojo posojilnico, to pa že štejejo celo za velik, neodpustljiv greh. Eden je celo tako dobrohoten, in je rekel, da za te »črne hudiče« je dober graben, tam si naj postavijo, če hočejo kaj imeti. To so ljudje, katere boli, ako vidijo, da kdo deluje za dobrobit celote. Menda jih le vest peče in zato besnijo. Mi se na take sebičneže, koristolovce ne bomo ozirali, ampak prav zato, ker se oni jezijo, bomo v naši akciji še bolj odločni in poštenovalni. Popolnoma smo uverjeni, da bomo dosegli svoj namen.

Nočemo nikomur škodovati, toda ne

bomo pa pozabili, kdo hujska proti nam rudarjem in proti naši stavbni akciji.

Imamo pa tudi prijatelje, ki se vse se naše dela, ga odobravajo ter nas podpirajo. In to nam daje novega poguma. Takih prijateljev podpornikov smo našli v vseh slojih. Vsem smo hvaležni, ter jih prosimo, da še v bodoče pomagajo s podporami in nasveti.

So pa tudi ljudje, ki nočejo baš nasprotovati, vendar menijo: kaj pa bodo ti delavci naredili. Saj niso zmogni drugega kakor da kopljejo in nakladajo premož. Toda tu je poštenost, ne-sebičnost, ki nikoli ne vpraša, kaj dobimo za to delo. Med nami je odkrito-srčno tovarištvo, je odločna volja, ki ne klone pod nobeno težo, ki se ne meni za obrekovanja, ampak vedno stremi za tem, kako čim več doprinese za koristi vseh rudarjev. Zato zremo z upom v bodočnost. Bojazni ne poznamo.

Tovariši, vsi na delo!

**Zagorje.** Tovarišu in prijatelju v spomin! Zopet je padel eden naših najboljših. Na praznik Mar. Ozn., ko so drugi praznovali, je bil pridelen Šikovec Franc k oddelku par moč, ki naj bi v noči uredili v jami, da bi se drugi dan čim več produciral; saj je delo 3 dni počivalo, zato je bilo treba hiteti, da se nadomesti zamujeno. Bil je predajalec polnih in praznih vozičkov pri dvigalu. Ker je bilo to noč zaposlenih le par delavcev, je moral k delu v jamo, potem pa pri svojem običajnem poslu hiteti, da je popravil zamujeno. Zgodila se je zanj tako usodna nesreča. Prazni voziček ga je potegnil za seboj v 125 m globoki šaht. Obležal je v globini z razbito glavo in strtimi udi. Manj praznovanja in več zmerne dela, ki ga človek lahko prenese, pa bi gotovo ne bilo toliko nesreč!

Rajni je bil pred časom zaposlen kot delavec na železnici. Da bi pa mogel čim uspešneje pomagati kot najstarejši svojih bolehnih materi, upokojenemu očetu ter mlajšim bratom in sestram, si je izposloval delo pri rudniku. Bil je vse-

**Najnovejša zaloga šivalnih strojev, koles, gramofonov, velika izbira gramofonskih plošč (slovenske pesmi, kupleti, koncerti ter plesi itd.). — Cene nizke!**

Na obroke!

skozi miren in veren fant, da je bil vzgled drugim. Na praznik Mar. Ozn., torej malo pred smrtjo, je še opravil velikonočno spoved ter bil pri vseh treh sv. mašah in križevem potu. Težko prizadetim ostalim naj lajša kruti udarec tolažba, da nas bo po delih sodil Gospod. Njegova dobra dela bodo govorila zanj: dela usmiljenja, dela sočutja, ljubezni, odseka ter od povelja. Saj je bil pripravljen vedno vse žrtvovati, tako doma kot v družini, v katere je tako rad zahajal ter sodeloval od naraščaj-skih let. Velikopotezen je bil njegov delokrog. Bil je član strokovne zveze, prosvetnega društva, pevskega odseka, dram, odseka ter od povelja početka »Orla« do konca. Malo pred smrtjo je bil tudi izvoljen v akcijski odbor za zidavo novega Prosv. doma. Petindvajseta pomlad je bila njegova zadnja. Tako mlad, tako dober, tako poln nad je odšel od nas — za vselej...

Kako so ga vsi ljubili in cenili je pokazala njegova zadnja pot. Med mnogobrojnim občinstvom, rudniško zastavo in godbo, med cvetjem in svečami so ga nosili njegovi najožji prijatelji. V slovo mu je govoril sosed g. Janko Hrastelj besede, ob katerih ni nobeno oko ostalo suho. Težko je bilo pevecem in pevkom, ki so v njem izgubili vernega tovariša, ki je imel za vsakega dobro besedo, pri-jazen smehtljaj. Med solzami in komaj zadržanim jokom so mu tako lepo zapeli na domu, v cerkvi in še ob odprtem grobu odlomek iz »Mlade Brede« (pri kateri je tudi on s tolikim veseljem sodeloval) »Končano je življenje, končano je trpljenje...« Franc pa se je gotovo tudi takrat v nebesih smehtljaj.

# CENTRA JESENICE

Kralja Petra cesta šte. 198

## Radio.

Spremembe pri našem listu za radio.

Z novim četrtletjem je prišel »Radio Ljubljana«, edini sloven. tednik za radiofonijo, ki ga je dozdaj izdajala naša postaja, v privatno last. List se bo povečal v obliki, poenostavil sicer po zunanosti, a razširil po vsebini. V potrebi obstoja posebne revije je odveč govoriti. Program vsake postaje nujno potrebuje tolmača in spremljevalca v tiskani besedi, ako hoče izrabiti čim več možnosti pri kulturnem udejstvovanju, ki ga vrši. Tudi pri našem radiu moramo priti tako daleč, da slovenski amater ne bo več naročal tujega, nemškega lista, ampak mu bo mogel zadostovati in v celoti ustrezati domači list. Zato pa je potrebno, da se ta list čimbolj razširi in se tako vsestransko izpopolni.

Senzacija z Marconijem.

Pred nekaj dnevi je izvesten del. nemškega tiska vršel v svet ogromno senzacijo s poročilom o nekem eksperimentu senatorja Marconija. Vendar ta eksperiment ne prinaša nič novega, niti senzacionalnega. Marconi je s krova svoje jahte v Genovi s pomočjo kratkih valov sprožil relais v Sidneju (Avstralija), s čimer se je vklopila lučna napeljava tamošnje elektrotehnične razstave in so zagorele naenkrat vse žarnice na razstavnem prostoru. Mesto, da bi se oddajali Morsejevi znaki, se je pač izvršila vklopitev s prožnim relais-jem. Ta tako »občudovanja vredni in senzacionalni« eksperiment Marconijev je torej samo golo igrakanje.

### GRAMOFONI

**Vse kar rabite, kupite dobro in po ceni v trgovini z mešanim blagom**

### KOLO!

## RADOSLAV DOLINAR

Jesenice

(letna nagrada popust 5%).

## RADIO

## JOŽE MARKEŽ, JESENICE

Solidna postrežba. Dobi se tudi na obroke. Oglejte si stalno radio razstavo!

Pierre l' Ermitte:

16

### Kako sem ubila svojega otroka

Seveda, ampak to velja za navadne preproste in ubožne matere kakor so v tvojem patronažu! Za take, katerih sinovi bi bili slabo plačani nižji uradniki in vozači, če ne bi bili postali duhovniki! Ali zame in zate!...

»Kaj zame? Saj nisem nič, če se primerjam...«  
»Kako, da nisi nič? Kaj pa onih deset milijonov?«

»No, in potem?«

»Imaš ucca, ki hrani tudi še pet milijonov in ki je prav tako obupan zavoljo tebe kakor jaz!... In na univerzi poslušaj predavanja o politiki in morali...«

»Samo, da mi mine čas!«

»Pa si s tem pripravljaj najlepšo bodočnost!«

»Kako neki! Na to nikar ne zidajte gradov v oblake!... Imam prijatelje v vojaški akademiji Saint-Cyr, na politehniko in na visoki trgovski šoli. Njih še čaka življenje in pred njimi je bodočnost, da, jaz pa za kaj takega nisem sposoben. Narava se boji praznine, zato se nikar preveč ne čudite, če sem se kedaj bavil z mislijo —«

»Z mislijo, ki ti jo je vtepel v glavo župnik Firmin. Ti ne bi bil sam nikdar prišel do takih misli! Se zadnjič sem te gledala zraven Lolite, pa se mi je zdelo, d ati je zelo povšeči!«

»Saj mi je še zmerom, kar pa še daleč ni zadosten razlog, da bi si jo izbral za družico v svojem življenju. Sicer pa mi lahko verjamete, da župnik Firmin pred mano nikdar ni črnil ni besedice, s katero bi me hotel nagovarjati, naj grem v semenišče.«

»Vem, vem, da ni črnil ni besedice, ker je preveč prebrisan. Taka stvar se tudi lahko drugače pove!«

»Ne vem, če bi me sploh sprejeli!«

»S takim premoženjem in s tolikimi milijoni!«

»Menim, da oni gospodje na take stvari ne dajo posebno dosti! Največ slavnih duhovnikov je bilo revnih!«

»Zato pa revežem prepusti duhovništvo in se bavi rajši z drugimi rečmi, ko se lahko!«

Dominik sočutno pogleda mater in reče:

»Mama, nocoj govorite take strašne stvari, a vidim, da se sami tega niti ne zavedate. Pravite, da se morajo nekateri ljudje samo žrtvovati, drugi pa zopet samo veseliti. Po tem se morajo vedno isti dati ubijati!«

»Zakaj pa ne? Onim, ki živijo bedno življenje, je žrtev vendar nekaj čisto naravnega!«

»Mama, mama! Preveč vas cenim, da bi samo za hip verjel, da trezno tako mislite... Nocoj sva oba preveč razburjena. Nisem mislil, da se bo tako važno vprašanje pojavilo tako iznenada in v takih okoliščinah, zvečer, po dnevu, polnem vsakršnih razburjenj. Zato pojdite sedaj rajši kar lepo k počitku, pa se bova pozneje, ko bo treba vso stvar resno preudariti, še pogovorila o tej pereči zadevi... Za danes pa naj ostane kakor da se ne bi bilo nič zgodilo, in nikar si ne grenite sedanjosti s stvarmi, katerih vam bodočnost morda niti prinesla ne bo!«

To je gospo Yholdy zopet potolažilo. Objela je sina in mu dolgo slonela na prsih.

»Hvala ti za iskrico upanja, ki mi jo dajejo tvoje poslednje besede. Kaj takega res nisem pričakovala ne zaslužila... Kar bojim se, da nocoj ne bom mogla spati, in žal, tudi v bodoče ne!«

Gospa Yholdy res ni mogla spati. Premetavala se je z ene strani na drugo. Do jutra ni zatislila očesa. Glava ji je gorela od vročice in kovala je najbolj nespametne načrte, kako bi se znesla nad župnikom Firminom. Še na to je prišla, da bi naročila v časnikih kakšen tak članek proti »lovu« na mladeniče kakor Eugenija Sue... Ob petih zjutraj je pozvonila sobarici, ki je preplašena prihitela in si mencala zaspale oči; mislila je, da je gospo nenadoma popadla kaka nevarna bolezen.

Gospa pa je naročila le, naj ji pripravi kopel in skodelico lipovega čaja, kar jo je res nekoliko pomirilo.

Prvikrat v življenju je bila ob sedmih zjutraj že pripravljena.

Župnik Firmin je prišel od maše in ravno sedel k zajtrku, ko zagleda gospo Yholdy, ki je privihrala blede in s stisnjenimi ustnicami kot bi ga hotela zdaj zdaj popasti, raztrgati in se maščevati. V prvem hipu se je je ustrašil kakor sobarica, ko jo je gospa poklicala. To ni bila več ona izobražena žena, kakršno je videl nekoč, ko je prišla k njemu v pisarno in govorila kot bi pela; ni

bila več ona mati, ki je prišla prosit, naj iz Dominika napravijo moža, ampak je bila bolj podobna divji zveri, ki na robu votline brani svojega mladeniča pred sovražnikom, ki preži nanj.

Župnik v začetku ni vedel, kaj naj pomeni ta nenaden prihod.

»Gospod župnik, z neomejenim zaupanjem sem vam izročila svojega sina, ker sem se popolnoma zanesla na vaše poštenje. Danes pa vidim, da sem se zmotila in da s svojim vplivom delate samo na to, kako bi Dominika odtrgali od mene in ga dobili v svoje mreže, da bi ga potem vteknili v talar!«

»Gospa, ne razumem vas!«

»Seveda ne!«

»Odkrito vam povem, da nisem razumel niti besedice, kar ste mi govorili.«

»Kaj ne veste, da Dominik misli iti v tisto zaplankano semenišče?«

»Gospa, to je moja prva!«

»Kaj vam ni nič omenil?«

»Meni prav nič!«

»In vi njemu?«

»Še manj, če je manj sploh mogoče.«

Župnik Firmin je odgovarjal čisto hladno, vendar je bilo videti kako se komaj komaj kroti, ker je vse vrelo v njem.

Bil je zelo rahločuten in nepričakovan dogodek s to žensko, ga je užalil do dna duše. Gospej Yholdy pa nenadoma zavrejo solze v oči.

»Če mu res niste nikdar o tem nič govorili, potem je pa še hujše kot sem mislila! Oh, gospod župnik, morate mi priti na pomoč!... Kajne, da mi boste stali ob strani?... Oh, usmilite se uboge matere, ki vas prosi pomoči! Kaj bi bilo z menoj, če bi moj sin postal kaplan!«

Besedo »kaplan« je izgovorila z ono prikrito mržnjo, kakršno najdeš pri vseh onih, ki se jim zdi beseda »duhovnik« preveč odlična.

Župniku se je mati zasmilila. Ko pa je slišal besedo »kaplan«, ji je kar naravnost odgovoril:

»Gospa, ne morem biti ne z vami ne proti vam, kajti tukaj gre za zadevo, ki se bo rešila med vašim sinom in Bogom. Če ga Bog kliče za duhovnika, mu čestitam, ker ga kliče za najbolj vzvišeno nalogo na svetu in upam, da ne boste zahtevali od mene, da bi ga kot duhovnik odvrčal od tega poklica!«